

Zorica Šimunović

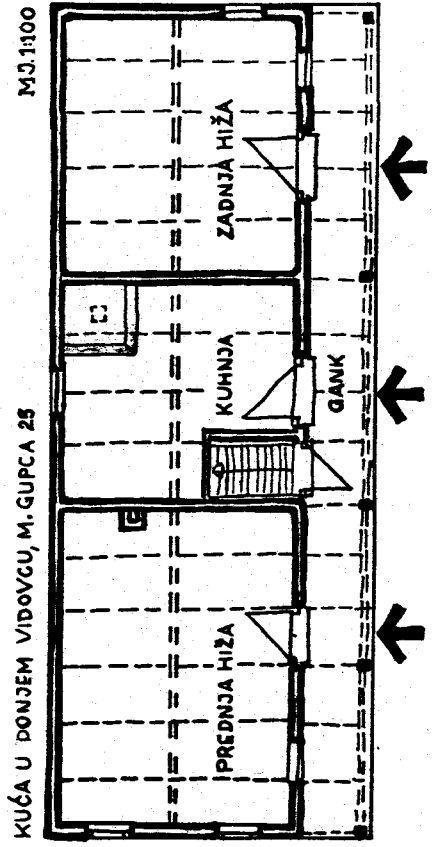
TRODJELNA PRIZEMNA KUĆA U SJEVEROZAPADNOJ
HRVATSKOJ

U tlocrtu prizemne trodjelne kuće u sjeverozapadnoj Hrvatskoj postoje dva osnovna tipa s razvojnim varijantama. U nekim krajevima zastupljen je samo jedan od tipova, dok se u drugim krajevima oba nalaze na istom mjestu. Kako su stariji autori pri opisivanju narodnog graditeljstva rijetko kad lučili ova dva tipa, te zbog nedovoljnog broja arhitektonski snimljenih objekata, ovdje će biti težište na onim dijelovima sjeverozapadne Hrvatske za koje raspolazem vlastitim zapisima, a zatim na publiciranom materijalu.

Svrha ovoga prikaza nije u točnom fiksiranju rasprostranjenja prizemne trodjelne kuće na teritoriju sjeverozapadne Hrvatske, već u tome da ukaže na problematiku kojoj se dosad nije obraćalo dovoljno pažnje.

Za prvi tip trodjelne kuće poslužiti će primjer iz sela Donji Vidlovec u donjem Međimurju. Kako se i u geografskom pogledu razlikuje gornje od donjeg Međimurja, tako i u svakoj od ovih regija postoji jedan tip trodjelne kuće. U donjem Međimurju kuće su, uglavnom, položene tako da zabatnom stranom gledaju na ulicu. Ukoliko je kuća smještena svojom duljom osnovicom prema ulici, onda na toj strani redovno nema prozora.

Tlocrt 1. Kuća je bila podignuta 1861.god. kako je to urezano na kućnom tramu. Zidana je, na hrastovim "pocekima", od domaće sušene cigle, kanatnim sistemom - "međ koke". Uz cijelu dulju frontu kuće, okrenutu na dvorište, nalazi se "gank" tj. produžena streha na stupovima



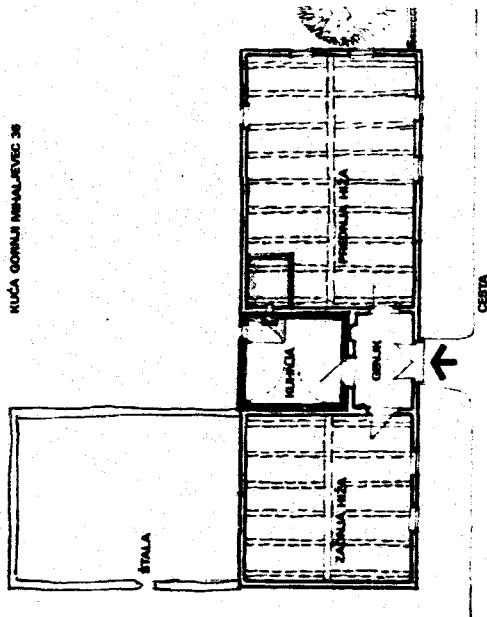
CESTA

TLORIS 1.

ispod koje se nalaze vrata u "prednju hižu", "kuhnju" i "zadnju hižu" i vrata za stepenište koje vodi na tavan. Pod u "prednjoj hiži" je od dasaka, a u ostalim prostorijama od nabijene zemlje. Krov, na dvije vode, konstruiran je "na škare", tj. svaki par "roženica"/drvene grede koje se križaju na sljemenu/ ukrućen je na gornjoj trećini poprečnom gredom "pantom". Samo je prvi i zadnji par roženica spojen na mjestu njihova križanja pomoću drvenih klinova. Na njih je položena sljemena greda. Ostale roženice naslanjaju se sa svake strane na sljeme i učvršćuju se, osim panta, horizontalnim "letvama" na rastojanju od oko 0,40 m širine. Svakom paru roženica pripada i po jedna greda koja pridržava stropne daske "prsnice". Ispod ovih greda, pod pravim kutom, položen je po dužini kuće masivan "tram" na kojem leži težište krovšta. Krov je s ulične strane poluskošen i pokriven slamom. U kuhinji se nalazi od zemlje zidani štednjak, a u "prednjoj hiži" željezna peć. Obje peći imaju kratke odvode za dim do tavana odakle dim izlazi napolje kroz krovšte.

Ovaj tip trodjelne kuće, kod kojeg se ulazi u prostorije izravno iz dvorišta, susreće se i u Podravini^{1/}, u Prekmurju^{2/}, pa i dalje, i u Mađarskoj, gdje je tipičan za hrvatsko^{3/}, slovačko i mađarsko stanovništvo u oblasti Blatnog jezera^{4/}, a također i u dijelu Pokuplja izmiješanog s drugim tipom trodjelne kuće^{5/}.

Drugi tip ima hodnik unutar same kuće iz kojega vode vrata u sve tri prostorije /Tlocrt 2/. Kuća se nalazi u Gornjem Mihaljevcu u gornjem Međimurju. Građena je od drveta. "Prednja hiža" ima vertikalno postavljene planjke, utorene u "poceke", dok su kod ostalog dijela kuće planjke u vodoravnom položaju, spojene na uglovima na zasjek. Gradnja s vertikalno položenim planjkama karak-

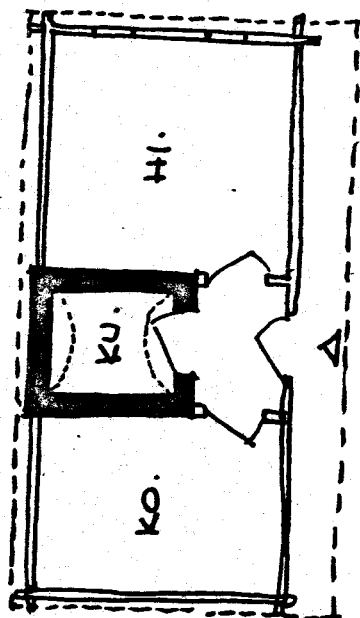
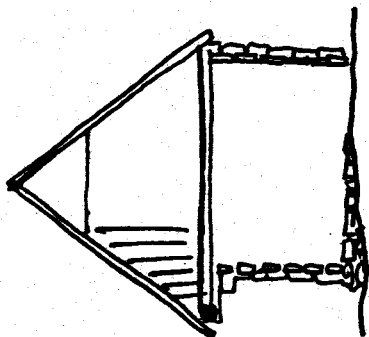
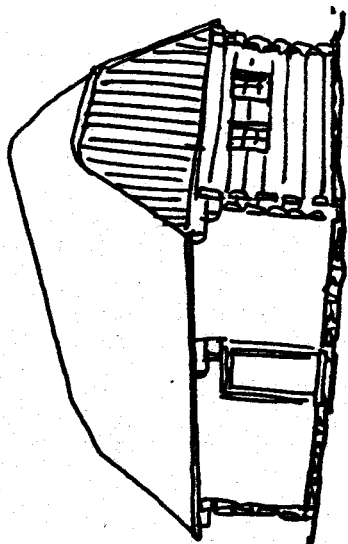


TLORIS 2.

terističnija je za susjedne krajeve u Sloveniji, što svjedoči i ova kuća koja je bila preseljena iz sela Vukanovec blizu slovenske granice pred pedesetak godina. Položena je duljom stranom, na kojoj se nalaze ulazna vrata, prema ulici. Zidovi "kuhnje" građeni su od opeke, kao i polucilindrični strop. Na desnoj strani, u kutu, nalazi se limeni štednjak i otvor za ložište sobne peći. Krov i konstrukcija krovništva ne razlikuje se bitno od spomenutog, prvog tipa kuće.

Ovaj tip kuće sa zatvorenim predsobljem iz kojega se ulazi u kuhinju i ostale prostorije rasprostranjen je gotovo po svuda na području sjeverozapadne Hrvatske /Tlocrt 3/ i na jugoistočnom graničnom dijelu Slovenije. Također se nalazi pomiješan s prvim tipom oko Blatnog jezera, pretežno kod njemačkog stanovništva. Ima ga i u Donjoj Austriji i Moravskoj^{6/}, a također u Poljskoj i Ukrajini^{7/}.

Ovaj kratki osvrt na tipove trodjelne kuće u sjeverozapadnoj Hrvatskoj prilog je upoznavanju narodnog graditeljstva, a rezultat je započetog istraživanja na ovom području.



TLORIS 3.

Bilješke:

- 1/ Tomec J., Virje, Arhiv Odbora za narodni život i običaje, JAZU, Sign: SZ 18, s. 34.
- 2/ Maučec M., Kmečka hiša in njena funkcija v Prekmurju. Etnografija Pomurja, Murska Sobota, 1967, s. 21.
- 3/ Kerecsenyi E., Adatok egy régi Murakereszturi horvát ház építéséhez és berendezéséhez, Zbornik za narodni život i običaje, JAZU, knj. 45, Zagreb 1971, s. 379.
- 4/ Frolec V., Kulturníspolečenství a interetnické vztahy v lidovém stavitelství v Podunají, Rozpravi Československe akademie ved, Praha, 1970, roč. 80, s. 53.
- 5/ Gvozdanović S., Prilog arhitekta, Selo Trg kod Ozlja, Eksperimentalni primer utvrđivanja spomeničkih vrednosti seoskih naselja, Jugoslovenski institut za zaštitu spomenika kulture, Beograd, 1969. s. 111-112.
- 6/ Frolec V., n.d. s. 50.
- 7/ Jurčenko P. G., Narodnoe žilišče Ukraini, Gosudarstvennoe arhitekturnoe izdatelstvo Akademii arhitekturi SSSR, Moskva 1941. s. 30.